

ՄԱՐԿՈՍ ՄԻՆԿԵԴԻ

Դժուարին բան մը համարուած է հիմակուան ատենա չափել արդարադատ կշռով քաղաքագէտ անձի մը ճշմարիտ յարգը. վասն զի կարծեաց տարբերութիւնը, կուսակցութեանց կողմնաւորութիւնն և կրից սաստկութիւնը կը քողարկեն մտաց ուղիղ դատաստանը, և ըստ զանազանութեան դատողաց քաղաքագէտը զանազան գոյն ու կերպարան կ'առնուն: Բայց 'ի փորձոյ ստուգուած բարոյական ճշմարտութիւն մ'է, որ անձ մ'որչափ աւելի մեծ ու ճշմարիտ գովութեան արժանի է, այնչափ աւելի հակառակորդ ու թշնամի կ'ունենայ՝ որ բաղմահնար եղանակաւ կ'աշխատին անդադար ոչնչացուցանել և անպատիւ առնել: Նոյն այս ճշմարտութիւնն ստուգուեցաւ և Մինկէդգիին վրայ, որպէս ստուգուած էր երբեմն և իտալական ուրիշ քաղաքագիտաց վրայ, ինչպէս Քափուրի, Ռիքազոլի, Սեյլայի, Լանցայի և այլոց: Մարկոս Մինկէդգիի խտլացի քաղաքագէտ ոչ աննշան անձն՝ ծնաւ 'ի Պոլսնեա յամին 1818 սեպտեմբեր 8: Սա տակաւին 'ի մատաղ հասակի որբ մնալով 'ի հօրէ, իր հանճարեղ մօրն առաջնորդութեամբ վարժեցաւ յուսմունա: Իտալիոյ այլ և այլ կողմերը ճանապարհորդելէն ետքը գնաց և 'ի Գաղղիա, յԱնգղիա և 'ի Գերմանիա. ապա զառնալով 'ի Պոլսնեա 1846 տարւոյն սկիզբները, ճառախօսութիւն մ'ըրաւ երկրագործութեան ճեմարանին մէջ Անգղիոյ ցորենական օրինաց համբաւաւր վերանորոգութեան օրինաց վրայ. յորում մաքառեցաւ սաստկապէս բոլոր տնտեսական ազատութեանց դէմ: Թաջորդ ամաց մէջ ուրիշ ճառախօսութիւններ ալ ըրաւ, միշտ 'ի քաղաքական տնտեսութենէ և յրնկերական իմաստասիրութենէ նիւթ առնելով:

Երբոր Յովհաննէս Մառդաւի-Ֆէրրէզի քահանայապետական ակնոց բար-

ձրանալով նոր արշալոյս ծագեցաւ ի տալիոյ հորիզոնին վրայ, Մինկէդգի այլոց ձեռնտուութեամբ Felsineo անուն լրագիր մը հաստատեց 'ի Պոլսնեա, որ ազնուախօս ու չափաւորեալ լեզուաւ կը քարոզէր ազատութիւն և անկախութիւն:

1847 տարւոյն վերջերը Հոովմ կանչուեցաւ իբրեւ անդամ խորհրդարանին. և ապա Ս. Քահանայապետն յամին 1848 մարտ ամսուն մէջ աշխարհական պաշտօնարանին մէջ դրաւ զինքը: Բայց գծութեան մը պատճառաւ հրաժարելով իր պաշտօնէն, Բիէմսնը գնաց, որ այն ատեն գլուխ ու սիրտ համարուած էր իտալիոյ, Կարլոս Ալլաբրդոս հարիւրապետ անունեց զինքը և նոյն պաշտօնի մօտ 1848 ամին պատեւրազմաց մէջ, ուսկից ետքը բարձրացաւ յաստիճան վաշտապետի. իսկ Կուզդոզայի պատեւրազմէն ետքը Ս. Մարիտիոսի և Ղազարու կարգին պատուանշանն ընդունեցաւ:

Միւսնու խաղաղութեան դաշինքը կնքուելէն ետքը, Մինկէդգի թողուց զնոտրական կենաց ընթացքն և դարձաւ 'ի Պոլսնեա, տալով ինք զինքն ուսումնական վաստակոց. բայց որովհետեւ երբեմն երբեմն դուրսն կ'երթար, անոր համար մտերիմ բարեկամութեան կապով ընտանեցաւ Քափուրի հետ, որ մէկտեղ տարաւ զինքը 'ի Ժողովն Բարիզու, և մէկտեղ շարադրեցին այն համբաւոր ծանուցագիրն որ սկիզբն ու յառաջաբան եղաւ իտալիոյ ազատութեան:

Ապա միւսանգամ Պոլսնեա դառնալով, աւարտեց իր մեծահռչակ գրուածքն որ կոչեցաւ Խօսք յաղազս հասարակաց տնտեսութեան և յաղազս յարքերոյքեան (նորա ընդ բարոյակաւնի և ընդ իրաւանց): Այս գրուածքն հրատարակուելով 'ի Պոլսնեա 1856 ամին սկիզբը, Մինկէդգիին անունն և համբաւը տարածեց ընդ ամենայն աշխարհ:

Ուզեց Մինկէդգի ուղեորել և յԱրևելս. բայց հազիւ թէ եզրիպտոս հա-

ՄԱՐԿՈՍ ՄԻՆԿԵԴԴԻ

սաւ, իտալիոյ 1859 ամին ղէպերն
ստիպեցին զինքը դառնալ ի հայրենիս,
եւ քաւուր այսպիսի դժուարին ժամա-
նակ արտաքին գործոց պաշտօնարա-
նին ատենադպիր անուանեց զինքը:
Բայց երբ Վիլլաֆրանքայի խաղաղու-
թեամբ ամենայն ինչ անդորրացաւ,
Մինկէդզի ջանաց մեծապէս միացնել
զեմիլիա Բիէմոնդի հետ. և Ֆանդի զօ-
րապետին հետ այս գաւառին զինուո-
րական գործերը կարգի դնելէն ետքը
և յետ միութեան, երեսփոխան եղաւ

՚ի դիմաց Պոլսնիոյ՝ խորհրդարանին մէջ:
Ապա յամին 1860 քաւուր կոմսին նա-
խագահութեան ժամանակ ներքին գոր-
ծոց պաշտօնեայ եղաւ. և յետ վաղա-
հաս մահուան մեծանուն պաշտօնէին,
Մինկէդզի մնաց միշտ իր պաշտօնին
մէջ, նոյն իսկ և Ռիքազուլիի նախագա-
հութեան ատեն:

Բայց երբ քաւուրի զօրաւոր հեղե-
նակութիւնը պակասեցաւ, քաղաքա-
գէտը իտալիոյ չկրցան այլ ևս պահել
մէջերնին այն միութիւնն ու համաձայ-

նութիւնը, յորում ֆալուր այնքան ճարտարութեամբ յաջողեր էր : Համաձայն նութեան տեղ դժբախտաբար փոխանակեց անհամաձայնութիւն և հակառակութիւն, որուն հետեանք Ռադալցի բարձրացաւ 'ի նախագահութիւն պաշտօնարանին և Մինկէզդի ստիպեցաւ տեղի տալ :

Բայց յետոյ երբոր նորանոր տարածայնութեամբք Ռադալցիի պաշտօնարանն ալ ընկաւ, բարձրացաւ դարձեալ Մինկէզդի 'ի նախագահութիւն պաշտօնարանին, յանձն առնելով միանշանային ելումուտի պաշտօնը : Ամենայն ոգ գիտէ իր ճարտար ելումուտական ծրարողիրներն, և ամեն բանէ աւելի իտալական զանազան գաւառաց տրոց հաւասարութեան համար հանած օրէնքը, որ թէպէտ մեծ հակառակութիւն կրեցին խորհրդարանէն՝ բայց վերջապէս հաստատուեցան :

Այս վերջի ժամանակներս Մինկէզդի կը ներկայայնէր զիտալիա 'ի վնէնա, բայց հրաժարեցաւ այն պաշտօնէն համարելով թէ լաւագոյն կերպով կըրնայ ներկայայնել զայն 'ի խորհրդարանի . և երբ անցեալ տարի դարձեալ անհամաձայնութեամբ դժտեցան իրարու մէջ պաշտօնեայք և ընկաւ Լանցա 'ի նախագահութեան, անցաւ իրեն տեղը Մինկէզդի, և է այժմ նախագահ պաշտօնարանին և պաշտօնեայ ելումուտի :

Քաղաքագէտ երեւելի անձինքն որովք պատուի այժմ իտալիա, եթէ յաջակողմեանց ըլլան և եթէ 'ի ձախակողմեանց, կը պարծին ամենքն ալ իբրեւ շարունակողք ֆալուրի քաղաքագիտութեան . բայց շատ աւելի գովութեան արժանի կ'ըլլային եթէ շարկապէին 'ի մի աէր միաբանութեան և գործէին միով զօրութեամբ՝ որուն օրինակն տուաւ արդէն իտալացի մեծ քաղաքագէտն :

ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԵԼԻ ՊԵՏԱՀԱՐԱՅ 1873 ՏԱՐԻՈՅՆ 1

ՕԳՈՍՏՈՍ 24. — Հօլանտայի պաշտօնարանը խմբովն հրաժարական կու տայ : — Իտալիոյ պաշտօնեայն 'ի Կոստանդնուպօլիս, Մարդիկ Կարաչէիւոյ տի Պիէլլա, կուսակալ կ'անուանուի Բալէրմոյի : — Գաւառիները կ'այրեն Ճէրոնայի երկաթուղւոյն կառուցիչները և կը կտրեն հաղորդակցութիւնները Պապիոյ հետ :

25. — Գաւառիները բողոքովն կը յաղթուին Գորգէլլայի մօտ, և Գորգէլլա ալ ամբողջ կ'այրի : — Մէն նահանգին մէջ Սկեբիկա, Պէլքասգ քաղաքը հրդեհ մը կ'ըլլայ և միւսն մը տուլարի շնորհ կը հասցունէ :

26. — Կառլսքոնները 12,000 հոգի Էսդէլլայի մօտերը կը ժողովն՝ օգնութեան սպասելով : — Լիտի ընդհանուր ժողովը կ'որոշէ որ խորհրդոյ Դանշին մէջ Հասարակապետութեան կիսանդրին նորէն կանգնեն որ կուսակալն հրամանաւը վերցուեր էր : — Գոռգէներն իրենց նախագահ կ'ընտրեն զԲասգէլար :

27. — Միացեալ Նահանգաց Պրէզիդենտուած զրուիւր սոսկալի մըրիկ մը 30 նաւ ջամաք կը նետէ : — Սպանիոյ ելումուտի պաշտօնեայն ետեւէ կ'ըլլայ մեծ փոխառութիւն մ'ընելու՝ պատերազմի ծախուցն օգնելու համար :

28. — Սպանիոյ պատերազմական խորհուրդը կը ընդցունէ Պրէզայի ապստամբ թնդանթա, Զիգնիւրուն գաւառատանը, տասուերկու հոգի 'ի մահ կը դատապարտուին, և երեսուշորօթն հոգի թիւ ծառայութեան ցկեանս : — Գաւառիները մահու սպառնալիք կ'արգելուն Հիւսիսային երկաթուղւոյն վրայ երթեւեկութիւնն :

29. — Արքեպիսկոպոսն Լուոբովիքի կը դատապարտուի իբր խուսափող գաղտնաստեմէ 200 թալէռ տուգանք հասուցանելու՝ եկեղեցական պաշտօններ տալուն համար : — Եպիսկոպոսն Քէդ (Koett) կը դատապարտուի 400 թալէռ տուգանք հասուցանելու՝ առանց հրամանի կառավարութեան եկեղեցական պաշտօններ տալուն համար :

30. — Խիվա և Խանութեան սահմանները մեծ ապստամբութիւն մը կը ծագի Ռուսաց զէմ քանի որ Փառլամենտը զորազուրկն հօն չէր : ապստամբութիւնը բողոքովն կ'ընկճուի, վեց հարիւր աւարտամբք 'ի մահ կը դատապարտուին, և Խիվա քաղաքն ալ կը կործանի :

31. — Սպանիոյ Գոռգէներուն ժողովոյն մէջ Սալմերոն սաստկութեամբ զէմ կ'ընէ Օրէնսէի